

รายการอ้างอิง

- งามพิศ สัตย์สงวน. 2543. **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: งามการพิมพ์.
- เจริญ ไวรวัจนกุล. 2531. **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ สหวิทยาลัยอีสานใต้สุรินทร์, วิทยาลัยครูสุรินทร์.
- เฉลิม ม่วงแพรศรี. **สัมภาษณ์**, 20 มิถุนายน 2547
- เฉลิม ม่วงแพรศรี. **สัมภาษณ์**, 19 ตุลาคม 2547
- เฉลิม ม่วงแพรศรี. **สัมภาษณ์**, 24 เมษายน 2548
- เฉลิม ม่วงแพรศรี. **สัมภาษณ์**, 29 พฤษภาคม 2548
- เฉลิม ม่วงแพรศรี. **สัมภาษณ์**, 18 สิงหาคม 2548
- เฉลิม ม่วงแพรศรี. **สัมภาษณ์**, 12 มีนาคม 2549
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 2530. **สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ดวงเดือน พิศาลบุตร. 2525. **ประวัติการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. **สัมภาษณ์**, 13 มิถุนายน 2547
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. **สัมภาษณ์**, 8 สิงหาคม 2547
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. **สัมภาษณ์**, 3 เมษายน 2548
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. **สัมภาษณ์**, 22 พฤษภาคม 2548
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. **สัมภาษณ์**, 14 สิงหาคม 2548
- เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ. **สัมภาษณ์**, 9 มีนาคม 2549
- ประดิษฐ์ อินทนิล. 2536. **ดนตรีและนาฏศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- มนตรี ตราโมท. 2540. **ตำราดนตรีฉบับแรกของแผ่นดินไทย/ดุริยางคศาสตร์ไทย** ภาควิชาการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมเณศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ยนต์ ชุ่มจิต. 2544. **การศึกษาและความเป็นครูไทย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. 2542. **ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 31**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พรินท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- วรายศ สุขสายชล. **สัมภาษณ์**, 11 ตุลาคม 2547
- วรายศ สุขสายชล. **สัมภาษณ์**, 15 พฤศจิกายน 2547
- วรายศ สุขสายชล. **สัมภาษณ์**, 2 พฤษภาคม 2548

วรยศ สุขสายชล. สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2548

วรยศ สุขสายชล. สัมภาษณ์, 17 สิงหาคม 2548

วิชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. 2514. การศึกษาของชาติ. พระนคร: สภา
การศึกษาของมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ร่วมกับมูลนิธิเอเซีย.

สุกรี เจริญสุข. 2542. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง 30 ปี ดนตรีไทยอุดมศึกษา.

มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา นครปฐม.

เหมราช เหมหงษา. 2541. วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้: การศึกษาเชิง

ประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทิศ นาคสวัสดิ์. 2525. ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย ภาค 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. บริษัทประยูรวงศ์
จำกัด.

ภาคผนวก

ประวัติอาจารย์เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ

ชีวิตวัยเด็ก

ครูเบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ เป็นบุตรคนโตของครูเตียง และคุณแม่ทองอยู่ ธนโกเศศ เกิดเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2461 ที่บ้านแถววัดใหม่อมตรส บางขุนพรหม กรุงเทพมหานคร

“ครุมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน แต่ตอนนี้ครุจำไม่ค่อยได้แล้ว ไม่เคยไปบ้านนั้นเลย ตั้งแต่แต่งงานออกมา เดียวขอครูนึกก่อน จำได้แต่ชื่อเล่นนะ แต่คนเล็กนี่เรียกแต่อุคร ๆ”

ครุมีพี่น้องรวมตัวครูด้วยทั้งหมด 5 คน เรียงตามลำดับดังนี้

1. เต็ม (ครุเบ็ญจรงค์)
2. คู่ย (ไม่ทราบชื่อจริง)
3. คิว (ไม่ทราบชื่อจริง)
4. เติบ (ไม่ทราบชื่อจริง)
5. อุคร (ไม่ทราบชื่อเล่น)

บ้านที่ครุเกิดเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ครุเล่าว่า “สมัยนั้นบ้านส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ ยังไม่มีบ้านปูน ถ้าเป็นบ้านปูนก็เป็นบ้านเจ้าบ้านนาย ตอนครุยังเล็กก็เล่นอยู่ที่บ้านนั้นแหละ เล่นกับน้องสาว แถวบ้านมีแต่ผู้ใหญ่หมด”

เริ่มเรียนดนตรีไทย

คุณพ่อของครุเป็นนักดนตรีไทย จึงมีความคิดว่าครุเป็นผู้หญิงฝึกดนตรีอย่างเดียว ไม่ต้องเรียนวิชาสามัญ แต่ด้วยความที่ครุรักการเรียนวิชาทั่วไปจึงขออนุญาตคุณพ่อเรียนหนังสือไปด้วย ครุเริ่มหัดอ่านเขียนกับผู้ใหญ่ในบ้าน คือ อาปลั่งกับอาไปปล่

“ครุขอคุณพ่อว่าจะเรียนซอด้วงไปด้วย และเรียนหนังสือไปด้วยจะไม่ให้เสียเรื่องการดนตรีโดยเด็ดขาด ครุต้องลุกมาซ้อมซอตอนตี 5 จนถึง 6 โมงเช้า หลังจากนั้นจึงเดินไปเรียนหนังสือ กลับมาก็ทำการบ้านแล้วซ้อมดนตรีต่อ จนบัดนี้ครุก็เลยทำกับข้าวไม่เป็น”

แต่การเรียนดนตรีของครุ ครุไม่ได้เรียนกับคุณพ่อซึ่งเป็นนักซอด้วงเหมือนกัน ครุเรียนซอกับครูปลั่งและครูไปปล่ วันเขจรสองพี่น้อง ครุเล่าว่า

“ครุไม่ได้เรียนซอกับพ่อครุหรอก คุณพ่อครุไม่สอน คุณพ่อให้ครุเรียนกับอาปลั่ง อาไปปล่ อาปลั่งกับอาไปปล่เป็นหลานครุหลวงไพเราะเสียงซอ อาทั้งสองเดินทางมาจากอยุธยา เข้ามาทำงานที่กรุงเทพ สอนที่กรมศิลป์ ฯ และขอมาพักที่บ้าน พ่อครุอนุญาตแต่ต้องสอนขอให้ครูด้วย ครุเรียนกับอาไปปล่ก่อน ต่อพวกเพลงเถา เพลงสองชั้น พอต่อเพลงเดี่ยวก็จะเป็นอาปลั่ง”

เพลงแรกที่ครุเรียนกับอาไปปล่ คือ โหมโรงโอบยศ ครุเรียนดนตรีคนเดียว ไม่มีใครเรียนดนตรีเป็นเพื่อนด้วย

การเรียนดนตรีของครูกับการเรียนหนังสือ “พอซ้อมดนตรีเสร็จ ครูก็เดินไปเรียนที่โรงเรียน อยู่ใกล้เข้าเดินไปเรียน เขาก็เดินกลับ”

เมื่อครูอายุได้ราว 15 ปี ครูเรียนจบชั้นมธลที่โรงเรียนพร้อมวิทยามธล จบชั้นมัธยมปีที่ 3 (เทียบได้กับชั้นปริญญาตรี) ครูต้องติดตามคุณพ่อออกงานต่าง ๆ “คุณพ่อให้ครูไปดูเขาเล่นดนตรี ตอนแรกยังไม่ให้เล่นหรอก ให้ดูไปก่อน พอตรงไหนนักดนตรีขาด ครูก็ลงไปช่วยเล่นสี่ชอบบ้าง ร้องบ้าง เป็นลูกคู่บ้าง”

ช่วงนี้ครูได้มีโอกาสต่อเพลงเดี่ยว เชิดนอก ทบอชเดี่ยว โดยคุณพ่อครูพาไปฝากกับครู หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งครูเรียกครูหลวง ๆ ว่า คุณลุงหลวง ครูหลวง ๆ จะต่อเพลงให้โดยตีระนาดให้ฟังและให้ครูสี่ชอ “คันชักคิดเองตอนนั้น ท่านตีทำนองให้ฟังอย่างเดียว ตอนนี่ครูจำไม่ได้แล้วทั้งสองเพลงเลย”

ช่วงนั้น ครูมีเพื่อนนักดนตรีที่สนิท 2 คน คือ

1. คุณอานันท์ คูริยชีวิน
2. คุณโกมล กมลวาทิน

“อานันท์กับกมล ครูรู้จักตอนที่ครูตามคุณพ่อไปเล่นดนตรีข้างนอก อานันท์นี่เค้าจะเล่นชอด้วง แต่บางทีก็ชอสามสาย ต้องดูว่ามีคนร้องหรือเปล่า ส่วนกมลก็ชออยู่ เขาได้ทางจากคุณพ่อเขาแหละ”

หลังจากที่ครูออกงานหลายต่อหลายครั้ง และเป็นลูกคู่ในการร้องเพลงต่าง ๆ รวมทั้งหุ่บกระบอกด้วย“ก็คุณพ่อครูบอกให้ครูไปฝึกขับร้องด้วย” คุณพ่อครูเลยพาไปฝากเรียนกับครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา ซึ่งอยู่ละแวกเดียวกัน โดยครูเดินไปเรียนหลังครูเลิกเรียน

“ครูเรียนคนเดียว ครูละม่อมใจดี ครูเรียกน้ำละม่อม ครูละม่อมบอกว่าเรียนร้องต้องให้ถูกวิธีการ อย่าให้ครูพักลักจำ เพลงแรกที่ครูร้องคือตับตันเพลงฉิ่ง ครูจะนั่งร้องบนพื้นและใช้นิ้วเคาะจังหวะบนพื้นเบา ๆ”

หลังจากที่ครูต่อร้องและออกงานข้างนอก ได้เป็นนักร้องลูกคู่ ทั้งเพลงแอ่วเกล้าชอหุ่บกระบอก ตอนหลังคุณคงศักดิ์ คำศิริ หัวหน้าฝ่ายดนตรีไทย กรมศิลปากร บอกให้ครูไปหัดสี่ชอเพลงหุ่บกระบอก โดยครูฟังทำนองและจำเอา (ครูพักลักจำ) ตอนหลังครูจึงได้ไปเรียนขับร้องกับครูละม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา แบบจริงจัง (เรียนร้องหุ่บกระบอก)

“วงดนตรีที่ครูเล่นส่วนใหญ่ก็เป็นพวกเครื่องสายผสม มีผสมแอดคอร์ดเคียน ผสมออร์แกน ผสมเปียโน และก็มีผสมฆวด ใช้ฆวดกลมใส ๆ ไม่ทาสี ใส่น้ำระดับต่าง ๆ ให้ได้เสียงเท่ากับเครื่องสาย ครูเป็นคนตีเอง”

ต่อมาครูได้ไปเรียนร้องกับครูเชื้อและก็ยังเรียนกับครูละม่อมด้วย แต่ครูจะไปเรียนกับครูเชื้อไม่บ่อย นาน ๆ ไปทีเพราะทางไกล ครูจึงเรียนกับครูละม่อมมากกว่า ตอนที่ครูยังเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ได้มีโอกาสเล่นดนตรีวงเสริมมิตร “ช่วงแรก ๆ เล่นดนตรีสดที่ห้องกรม

ประชาสัมพันธ์ พอหลังปี 2507 คุณจำนงค์ รังสิกุล ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ให้ความกรุณาเอื้อเพื่อให้ไปอัดเทปที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 4 นักดนตรีต้องแบกเครื่องดนตรีกันเอง ช่วงหลัง ๆ แบกไม่ไหวเพราะต้องแบกออร์แกนขึ้นลงอาคารสูงถึงสามชั้น ออร์แกนตัวใหญ่และหนักมาก มาตอนหลังคุณเสริม ศาลิคุปต์ เจ้าของวงเสริมมิตร เลยสร้างห้องอัดเองซะเลย” จึงนับได้ว่าครูเป็นนักดนตรีที่อยู่วงเสริมมิตรตั้งแต่แรก ครูจะเป็นเหรียญประจำวงดนตรีด้วย คอยเก็บเงินให้คุณเสริมหลังงานเลิก

ครูอัดเทปอยู่กับวงเสริมมิตร 30 – 40 ปี แรกวงเครื่องสายออร์แกน ต่อมาเปลี่ยนเป็นแอกคอร์เดียวกับเปียโนและไวโอลิน ครูเบญจรงค์สีชออยู่แต่ใช้นิวซอดัง มีอีดวงปีชวาบ้าง “ช่วงหลังปี พ.ศ. 2517 – 2518 ครูเฉลิม บัวทั้ง เข้าไปปรับวงและเริ่มมีวงปีพาทย์ไม้นวมอัดเสียงสลับกันไปตลอด พอคนเล่นแอกคอร์เดียนเสียก็เลิกเล่นวงนี้ ต้องไปเล่นเครื่องสายผสมอย่างอื่น ตอนครูคิดเสียชีวิตก็ไม่มีคนเล่นออร์แกนและหาคนเล่นแทนไม่ได้”

ชีวิตการทำงาน

ตอนครูจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูได้ไปสมัครทำงานที่องค์การเชื้อเพลิง ที่นี่ครูได้ไปสมัครด้วยตนเอง “ตอนนั้นครูทำงานเป็นลูกจ้างรายวัน” ในสมัยก่อนองค์การเชื้อเพลิงอยู่แถว ๆ สนามหลวงใกล้กับกรมที่ดิน ที่นี่ครูทำงานได้ไม่ถึงปี

ต่อจากนั้นคุณเสริม ศาลิคุปต์ ได้ฝากครูเข้าทำงานที่กรมที่ดิน แผนกอาคารแสดมปี “ครูจะต้องขายแสดมปี ให้กับคนที่มาติดต่อเรื่องที่ดิน สมัยนั้นการทำเรื่องราวจะต้องติดแสดมปี เหมือนกับการเสียภาษี วันหนึ่ง ๆ ครูจะเบิกแสดมปีมาร้อยดวง ขายได้เท่าไรก็เช็คจำนวนเงินและส่งแสดมปีที่เหลือคืนทุก ๆ วัน เช้าก็ไปเบิกมาใหม่ ครูได้เงินเดือนเริ่มแรก 15 บาท อยู่ได้ประมาณ 8 ปี ตอนนั้นที่กรมที่ดิน ครูเฉลิม บัวทั้ง ก็อยู่ที่นั่นด้วย แล้วก็มีอำนาจ เขาก็แวะเวียนมาเล่นดนตรีที่นั่นด้วยเหมือนกัน”

ภายหลัง คุณเสริม ศาลิคุปต์ บอกให้ครูมาทำงานที่ธนาคารออมสิน เพราะเนื่องจากมีล่วงเวลา (O.T.) ครูได้ทำอยู่ที่แผนกสถากออมสิน ครูทำงานที่นี่จนเกษียณอายุ ครูใช้เวลาหลังเลิกงานสอนดนตรีที่ธนาคารออมสินเฉพาะช่วงที่มีงาน สอนนิด ๆ หน่อย ๆ เพราะส่วนใหญ่เพื่อนร่วมงานก็พอจะเล่นเป็นกันบ้างแล้ว

ช่วงที่ครูทำงาน ครูจะรับงานเล่นดนตรีที่จะต้องบันทึกเทปด้วย ครูเล่นให้คณะนวนลน้อย ซึ่งมีห้องอัดเสียงของตนเอง คณะเสริมมิตรก็มีห้องอัดเสียงเช่นเดียวกัน “สองวงนี้ เรามีห้องอัดเสียงเป็นของตนเอง ก็เลยมีชิงแข่งขันกันในการเล่นดนตรีบันทึกเสียง” และคณะบางขุนพรหมได้ ซึ่งมีครูเป็นหัวหน้าวง ในการอัดเทปครูจะไปตามเฉพาะวันที่วงดนตรีนัดหมายให้ไปอัดเสียงวงที่ครูไปร่วมอัดเสียงยังมีอีกสองวงคือ วงปียมิตร ซึ่งมีคุณประยูร สังขวิภา เป็นหัวหน้าวงและวงสิทธิถาวร ครูประสิทธิ์ ถาวร เป็นหัวหน้าวง

ชีวิตสมรส

ครูเบ็ญจรงค์ ต้องออกงานเล่นดนตรีตามที่ต่าง ๆ ทำให้ได้เจอนักดนตรีหลาย ๆ คน หนึ่งในนั้นคือ ครูชิต แฉ่งฉวี (เรือเอกชิต แฉ่งฉวี) เป็นนักดนตรีเล่นออร์แกน ครูเบ็ญจรงค์ก็ชอบด้วย เพราะดนตรีที่ครูเล่นส่วนใหญ่เป็นวงเครื่องสายผสม “แรก ๆ ก็เฉย ๆ นะ พอเจอบ่อย ๆ นาน ๆ เข้า ก็เห็นอกเห็นใจกัน คุณชิตเขาก็ดีคอยดูแลครูตลอด ต่อมาเลยตัดสินใจแต่งงานกัน พอแต่งงานแล้ว ก็ย้ายมาอยู่พื้นที่แถวห้างพาด้าปัจจุบัน ใกล้โรงงานบางยี่ขัน บ้านที่ปลูกก็เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ช่วงงานแต่งก็เชิญเฉพาะญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย โดยฝ่ายครูเบ็ญจรงค์ พี่น้องครูเป็นญาติผู้ใหญ่ให้ฝ่ายครูชิตให้คุณพ่อคุณแม่เป็นญาติผู้ใหญ่ ของแต่งก็ไม่มีอะไรมาก แต่งโดยผูกข้อมือ ให้ของรับไหว้ผู้ใหญ่เท่านั้น”

ครูเบ็ญจรงค์มีบุตรธิดากับครูชิต รวม 7 คน เรียงลำดับดังนี้

1. บุตรชาย (จำชื่อไม่ได้และเสียชีวิต) รับราชการ แต่งงานแล้ว มีลูก 2 คน
2. บุตรชาย (เสียชีวิตแต่ยังเด็ก)
3. นางกัลยา นะศรีสีบวงส์ (อ๊อด) สมรสกับ คุณชัยวุฒิ นะศรีสีบวงส์ มีบุตรชื่อ เอ้, เอก, ออม
4. นางปราณี ปิ่นทอง (อ้อย) สมรสกับ คุณพิสิทธิ์ ปิ่นทอง มีบุตรชื่อ เอ๊ย
5. นางสาวอุษา แฉ่งฉวี (แอ๊ด)
6. นาวชยานี พึ่งแย้ม (ก้อย) สมรสกับ คุณพงษ์ศักดิ์ พึ่งแย้ม มีบุตรชื่อ บอล, บาต, มะปราง, ลูกไม้
7. นางภัทรานิชฐ์ เรื่องวัลย์ (ไก่อ) สมรสกับ พันจ่าตรีชัยพัฒน์ เรื่องวัลย์ มีบุตรชื่อ นิ่ง

ชีวิตปัจจุบัน

ถึงแม้ว่า ครูจะสูงอายุและปลดเกษียณมานานแล้ว แต่ครูมิได้ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ ครูรับเป็นอาจารย์พิเศษสอนตามสถาบันต่าง ๆ ปัจจุบันครูสอนที่

1. วิทยาลัยนาฏศิลป์ ข้างสนามหลวง ครูจะไปสอนวันจันทร์, อังคาร, พฤหัสบดี และวันศุกร์ ช่วงบ่าย
2. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ฯ ครูจะไปสอนวันพุธ
3. ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครูจะไปสอนวันศุกร์ช่วงเช้า
4. มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยานร.2) จังหวัดสมุทรสงคราม ครูจะไปสอนวันเสาร์
5. ชมรมดนตรีไทย สโมสรนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครูจะไปสอนวันพฤหัสบดี ช่วงเย็น “ที่ชมรม จุฬา ฯ นี้พี่เรณู (อาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทีน) เชิญครูเข้ามาสอนก็ไปเล่น

ดนตรีออกงานบ่อย ก็เลยสนิทกัน พี่ริญเลยเชิญครูไปสอนที่ธนาคารกสิกรไทยและที่ที่ชมรมนี้ครูมาสอนตั้งแต่ปี 2514”

ครูได้มีโอกาสถวายการสอนขอด้วงแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี “ท่านเสด็จขึ้นมาที่ห้อง ดึกจุล ๆ ท่านมาสมัครเรียนขอด้วง มีพระสหายตามมาด้วย แต่ท่านขึ้นมาไม่บ่อย ท่านจะขึ้นมาซ่อมช่วงใกล้ ๆ ออกงาน”

ผลงาน

ช่วงที่ครูเบ็ญจรงค์ใช้ชีวิตร่วมกับครูชิตนั้น ครูชิตได้แต่งทำนองเพลงเถาต่าง ๆ ดังนี้

1. เพลงวายุบุตรยาตรา เถา (พ.ศ. 2493)
2. เพลงกระบี่ลีลา เถา (พ.ศ. 2493)
3. เพลงลาวสมเด็จ เถา (พ.ศ. 2502)
4. เพลงลาวลำปาง เถา (พ.ศ. 2502)
5. เพลงเขมรทูปมะพร้าว เถา (ทำนองได้สูญหาย)

ซึ่งครูเบ็ญจรงค์ได้แต่งทางร้องไว้ ส่วนทางเครื่องครุชิตเป็นผู้ทำเองทั้งหมด และยังมีเพลงที่ครูได้นำมาทำเป็นทางเดี่ยวอีกคือ ตับตันเพลงฉิ่ง ครูได้คิดทำทางเดี่ยวเพราะเนื่องจากจะต้องนำไปบรรเลงออกงาน เพลงเดี่ยวสารถิ เดี่ยวทองย่อน ปัจจุบันครูจำทางเดี่ยวมิใคร่ได้แล้ว

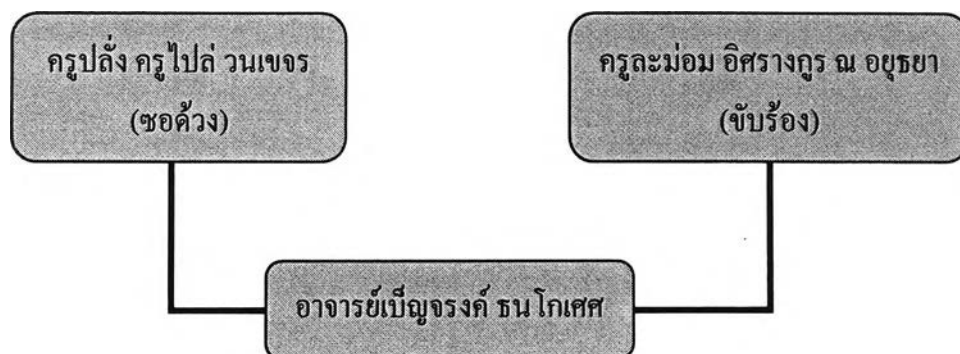
เกียรติคุณที่ได้รับ

1. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ฯ ได้มอบปริญญาศิลปกรรมศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ในปี พ.ศ. 2538
2. รางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2541

ที่อยู่ปัจจุบัน

ปัจจุบัน ครูเบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ อยู่บ้านเลขที่ 437/377 บ้านแก้ววิลลา ซอยจรัญสนิทวงศ์ 35 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ฯ โทรศัพท์ 0-2864-8914

การสืบทอดลูกศิษย์ของอาจารย์เบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ

รายชื่อลูกศิษย์ที่ได้เรียนชอด้วงกับอาจารย์เบ็ญจรงค์ ธน โกเศศ

1. สุภาคินัย จันทรกุล
2. พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล (นาควิเชียร)
3. นิลุบล บัวครั้น
4. พงษ์พิพัฒน์ มณฑา
5. ชัยณรงค์ จำปานิด
6. อุดม โอษฐ์ยิ้มพราย
7. สิริรักษ์ ชูสวัสดิ์
8. สุดแดน สุขเกษม
9. ไชยวุธ โกศล
10. วุฒิชัย จรุงกลิ่น
11. วรณา เรืองพิพัฒนเดช
12. วิชชดา หมวดสิงห์
13. มนตรี แจ่มแจ่ม
14. มานิดา จันสุวรรณ
15. ศุภวรรณ อุบลเลิศ
16. ชนาญวัฒน์ ชัยศิริ
17. สมบูรณ์ บุญวงศ์
18. ปทุมทิพย์ กาวิน
19. พวงเพ็ญ รักทอง
20. อติชาติ จันระวังยศ

21. สรวาทธ ครอบรู้
22. สุวีวรรธ วรรณทัต
23. มณฑา กิมทอง
24. วิชฎาลัมพกั เหล่าวานิช
25. ไอยเรศ บุญฤทธิ์
26. วันวิสาข์ โรจน์แก้ว
27. ศิริศักดิ์ โพธิ์ศรีสุข
28. มารุต มากเจริญ
29. เสวต รัตนเจริญมิตร
30. ณีฐฤทัย จันทรา
31. เอกภพ ศรีรักษา
32. ลลิตา จิรสินพิสุทธ์
33. นวราช อภัยวงศ์

ประวัติอาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี

คัดลอกจากอาศรมศึกษาของนางสาววงศัวรรณ คมสราวุธ

ชีวิตในวัยเด็ก

“ครูเกิดเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2481 ที่โรงพยาบาลวชิระฯ กรุงเทพฯ พ่อแม่เลิกกัน ตั้งแต่ครูยังไม่เกิด พ่อทราบว่าเป็นตำรวจอยู่ที่ละเซิงเทรา แม่เป็นคนลพบุรี ประวัติครูไม่ค่อยทราบ เพราะครูไม่ค่อยชอบพ่อ ทราบแต่ว่านามสกุลถวิลกิจ แต่นามสกุลที่ครูใช้เป็นของแม่

แม่ครูเป็นชาวบ้านธรรมดาอ่านหนังสือไม่ออกหรอก แต่เหมือนเรียนเศรษฐศาสตร์นะ ชีวิตอยู่กับความจน อย่างกับข้าว ไข่เจียวไม่กินร้อน ๆ ไม่อร่อยนะ พอดีแม่ก็ไม่ทิ้งเอามาหั่นฝอย ๆ แล้วก็ผัดกับข้าวกินอีกจะขยายความว่าอ่านหนังสือไม่ออกแต่ก็เหมือนเป็นนักเศรษฐศาสตร์ทำอะไรต่ออะไรได้

เนียค่านิยม อย่างทราชนิยม โชคดี เกิดมาในสมัยที่ได้เรียน สมัยก่อนอย่าว่าแต่ผู้หญิง ผู้ชายก็ไม่ค่อยได้เรียน ผู้หญิงก็กลัวว่าเรียนแล้วจะทำเพลงยาวเขียนจดหมายถึงผู้ชายก็เลยไม่ให้เรียน นั่นแหละความคิดคนไทยแบบเก่า เพราะงั้นผู้หญิงสมัยใหม่เนี่ย ถ้าดำเนินชีวิตดี ๆ ไปไกล แล้วผู้หญิงไทย โชคดีที่ไม่มีระบบที่กีดกันผู้หญิง ทำงานดีก็ได้เป็นปลัด เป็นอะไรต่ออะไร อย่างเมื่อวันที่ 5 มกราคม ครูไปงานศิษย์เก่าอักษรศาสตร์ มีเพื่อนเป็นปลัด เป็นอธิบดีเพื่อนผู้หญิงนะ นะ เสนอถึงภาพผู้หญิงสมัยก่อน ดานี้ย้อนกลับ

พอพ่อเลิกกับแม่ก็ทำอะไรก็ไม่รู้ แม่ไม่ได้เล่า เล่าให้ฟังว่ามาเป็นเจ้าของหรือรับจ้างเค้าก็ไม่รู้ ขายของอยู่แถวหัวลำโพงเนี่ย แม่จำได้ว่าตอนครูจะหย่ามนี่ อู๊ กวน ร้องไม่หยุด ต้องพาเดินตีหนึ่งตีสองแถวหัวลำโพง คงจะกลัวข้างบ้านหนวกหูนะ ลำบาก ก็จนครูเกิดแล้วก็ปีไม่รู้ แม่ก็มาเจอกับพ่อเลี้ยงทำงานรถไฟ ชื่อจรูญ ดวงกุดัน เค้าเรียนหนังสือเยะถึง ม. 7 สมัยนั้นก็ใหญ่โตนะ แล้วเค้าก็ทำงานรถไฟ คราวนี้แม่เหมือนมีกรรมโง่สมัยก่อนเค้าจะไม่ค่อยไว้ใจผู้ชายประเภทรถไฟ เรือเมล์ ลีเก ตำรวจ อะไรพวกนี้ เพราะคน 4 ประเภทนี้ไปหลายแห่ง มีแฟนใหม่เรื่อย ๆ แม่เลิกกับพ่อที่เป็นตำรวจก็มาได้กับรถไฟ เพราะงั้นสิ่งที่แม่จะเจ็บปวดไปตลอดเวลาก็คือไอ้เรื่องมีเมียนุ่น เมียนี่ มีเงินไม่พอใช้ก็ลำบาก เสร็จ ครูก็เกิดได้ซัก 4 ปี ก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขาดแคลนมาก ญี่ปุ่นบุก น้ำท่วมด้วย ปี 85 - 86 ตอนนั้นครูก็เด็กมากจำได้ว่าไปไหนมาไหนต้องพายเรือไป

พอดีเพิ่งอ่าน “สิ่งที่ข้าพเจ้าพบเห็น” ของ หม่อมเจ้าพูนพิศมัย ดิสกุล เป็นพระธิดา กรมพระยาดำรง ฯ ว่าตอนนั้น กรมพระยาดำรง ฯ หนีความวุ่นวายจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แล้วก็ถูกตัดบ้านาญ ลูกหลานขอให้กลับมากองกรุงเทพ ฯ น้ำท่วม แล้วก็หนีปุ่นทุกแห่ง เสร็จแล้วพอเกิดสงครามปี่บ ใ้บ้านพักรถไฟมันอยู่ตรงวัดดวงแขก็เป็นเป้าทิ้งระเบิดตอนนั้น สัมพันธมิตรจะมากขึ้นก็หนีไปบ้านเดิม บ้านตายายที่ลพบุรี ก็คิดถึงแม่นะ ไม่เจอแม่เลย เสร็จแล้วแม่ก็คงไม่มีรายได้นะ ในพระราชวังพระนารายณ์นิเวศ ตอนนั้นยังเป็นปายังไม่ได้บูรณะ”

“เป็นวังของใครคะ”

“เป็นวังสมัยสมเด็จพระนารายณ์ไง ที่ตอนนั้นเรามีปัญหาเกี่ยวกับอังกฤษ กับดัชัง ที่มันจะตั้งบริษัทค้าขาย จะมาบีบบังคับให้ปิดปากอ่าว พระนารายณ์เลยต้องไปคบกับฝรั่งเศส เพื่อถ่วงดุลย์กับอังกฤษหรือดัช แล้วท่านก็ไม่ไว้ใจ ท่านก็ไปสร้างราชธานีสำรองไว้ที่ลพบุรี ถึงเรียกพระนารายณ์ราชธานีเวศน์ ภายในจะมีต้นรักขึ้นเยอะ ดอกรัตนันนะ แล้วแม่ก็จะไปเก็บดอกกรักใส่กระบุงมา ฝากพ่อเลี้ยง พ่อเลี้ยงก็คงขับจากลพบุรีมากรุงเทพ ฯ แล้วก็มาขายพวกที่ทำดอกไม้ที่หัวลำโพง แต่มือเนี่ยถูกยกกั้นนะ ก็เนี่ยคงจะไม่ค่อยมีดังค์ บางทีก็รู้สึกว่แม่เนี่ยจะไปซื้อเหล้าเถื่อนจากไหนก็ไม่รู้ กรุงเทพสมัยสงครามมันขาดแคลนหมด คงจะเป็นเหล้าเถื่อนหรือไงครูก็ไม่ค่อยเข้าใจเห็นหาบ ๆ ปิด ๆ แล้วให้พ่อมาขายที่กรุงเทพ ฯ คงจะได้ไม่กี่สตางค์หรอก ครูก็เล่าให้ตาฟัง ตาเลยเตือนแม่ว่าอย่าทำเลย อย่าทำเลย เลยถูกแม่ดุอีก เนี่ยจะเล่าว่าสมัยสงครามลำบาก เราเกิดไม่ทันไม่รู้หรอก ผู้ชายสมัยครูยังจำได้ เสื้อผ้าไม่มีขาย เอาของเก่ามาตัดแปลงกัน อยู่บ้านเดียวกันจะออกนอกบ้าน ต้องเอากางเกงให้อีกคนใส่ แล้วไอ้กางเกงผู้ชายกันก็จะขาด ก็จะปะเป็นรูปใบโพธิ์ นึกภาพออกมั๊ย ไอ้ตรงนี้ เพราะครูยังทัน รุ่นนี้ไม่ทัน รุ่นนี้มีเสื้อผ้าเยอะเยอะ”

“ทำไมต้องเป็นรูปใบโพธิ์ด้วยล่ะคะ”

“นั่นนะสิ คล้าย ๆ กันมันมีสอง มันยังเจียใหม่ ๆ แล้วก็ขาดพอดี เออสมัยนี้ไม่เห็นภาพแบบเนี่ย เสร็จแล้วก็อยู่อย่างงั้น โตมาที่ลพบุรี เข้าเรียนประถม ก็เรียนไม่รู้เรื่อง อ่านก็ไม่ออก โง่งงเลย เมื่อเด็กอ่านหนังสือก็ไม่รู้เรื่อง ก็เลยเป็นคนเรียนช้า เพราะเหตุสงครามแล้วพ่อเลี้ยงเค้าก็ไม่สนใจเป็นธุระเรื่องเรียน เป็นเหตุให้เป็นปมด้อยมาจนเดี๋ยวนี้ เสร็จแล้วพอสงครามสงบ ก็กลับมาอยู่บ้านพักรถไฟ น้ำก็เลิกท่วม

การศึกษาด้านวิชาการ

เข้าเรียน ป. 1 ที่วัดดวงแข เดิวนี้อยู่ยังมียู่ระตรงรองเมือง ก็เรียน ป. 1 ซ้ำอีก แต่ก็ได้โตเกินเพื่อนนะ เมื่ออาทิตย์ที่แล้วคุยกับครู ก.ท.ม. คนนึง ลูกชายเค้าเรียนเทพศิรินทร์ แล้วเข้า มศว. ประสานมิตร เค้ายังเล่าว่าเมื่อเค้าเป็นครูใหม่ ๆ เด็ก ป.7 เนี่ยเป็นหนุ่มแล้วนะมีแฟนแล้ว รุ่นครู ครูก็ไม่รู้สิว่าโตมาก ช่วงเรียน ป. 1 อยู่ ๆ พ่อเลี้ยงเค้าก็มีเมียใหม่ แล้วมาอยู่บ้านพักเนี่ย แม่ก็คงมีความทุกข์หลายเรื่อง บางทีนอนคุยกันว่า เออ มาให้รถไฟทับตายด้วยกันมั๊ย เค้าถามครูอย่างนี้ ครูก็กลัวตาย แต่เอาใจแม่ว่า เออ เออ แต่ในใจก็กลัวนะ แล้วมีอยู่วันนึงก็ แม่ก็คุยกับคนรู้จักข้างห้อง แถวบ้านติดกัน ว่า ฝากเหลิมด้วย ฝากเหลิมด้วย ครูก็งั้นนะ แล้วเดี๋ยวแม่ก็เข้าไปในครัวแล้วก็ปิดเจียบ แล้วไม่รู้พ่อเลี้ยงเค้าอะใจยังงิ เปิดดูแม่ก็จะผูกคอตาย คงเครียดหลายเรื่อง พ่อพ่อแก้มัด พ่อเค้าก็ตบตีแม่ใหญ่เลย จำได้ เค้าเป็นคนคุยอย่างที่เคยเล่า เวลาตีเนี่ยตีแตกเลยนะ มือเค้าหนัก ตีเสร็จแล้วเอาเกลือละลายเทไปที่รอยแตก ตัวครูเนี่ยยังจำได้ เวลาโมโหก็คำไอ้ลูกพม่า คงเป็นคำโบราณว่าเลี้ยงไม่เชื่อง อะไรก็ไม่รู้ครูก็ไม่เข้าใจ แม่ก็อ่านหนังสือไม่ออก ก็เลยไม่กล้ามีปากเสียง บางที

เห็นเค้าตีครุ ก็ร้องไห้ บอกมันไม่ได้ผิอะไรก็ไปตีมัน แม่มีลูกกับพ่อใหม่ 3 คน เป็นผู้หญิงหมด แล้วมันก็แปลก เค้าบอกผู้ชายที่เจ้าชู้ออกมาจะเป็นผู้หญิง ไม่รู้เป็นไงเนาะ”

“คงเป็นเวรกรรมค่ะ”

“เออ เออ เหมือนหม่อมหลวงขาบ กุญชร ที่เป็นคนแรกที่ทำสังคีตสัมพันธ์ที่ประยุกต์ เพลงสุนทราภรณ์เนี่ย เมียแยะ แล้วออกมาลูกสาวทั้งนั้นเลย ก็แปลกคินะ

บางที่อยู่หัวลำโพงก็ใช้ให้ไปตลาด ตลาดหัวลำโพงมันจอบเนาะมีตั้งหลายแยก ตลาดจะอยู่แถววัดไตรมิตร ครูกี้ไป เค้าใช้ให้ทำอะไรก็ไป แต่แม่เนี่ยร้องไห้ก้ลัวจะถูกรถชนเป็นห่วง

มาตอนหลังมีเมียใหม่แม่ก็ออกจากบ้านรถไฟ ไปอาศัยญาติทางพ่อเลี้ยง ตรงแมนศรีใกล้วัดสระเกษ ตอนนี้อยู่ที่ชายเฟอร์นิเจอร์อะ ๆ เพราะเหตุที่ไม่มีความรู้ แล้วสมัยนั้นเนี่ยไฟฟ้าน้ำประปาก็ไม่ค่อยมี แม่ก็ไปหาน้ำขายเป็นปีบน้ำมัน หาบแล้วมีตะขอเกี่ยว ซื่อกี้หาบละ 10 สตางค์ 2 ด้าน หาบไกลจากปากซอยบ้านครูที่มานะก็ได้สสิ่ง”

“ตอนนั้นสสิ่งนึงพอจะซื้ออะไรได้บ้างคะ”

“ถึงเนี่ยนะ หอยแมลงภู่มืดถึงก็ราว ๆ บาทหนึ่ง สมัยนั้นไม่ขายเป็นกิโล อย่างปลาทุบาทหนึ่ง 20 - 30 ตัว แต่ตอนนั้นจำได้ ครูต้องเดินจากแมนศรี มาเรียนวัดดวงแขเดินเลาะทางรถไฟข้ามสะพานกษัตริย์ศึก เลาะถนนรราง ตอนนั้นจำได้ว่าข้าวสารก็ต้องปันส่วนจากรัฐบาล ไม่ใช่ว่ามีตังค์แล้วจะซื้อได้ กับข้าวที่กินแล้วเบื่อ ผักบุงที่อยู่ในคลองผัดกับกากหมูน้ำมัน ต้องมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ เพราะมันแข็ง ก็ห่อไปกินโรงเรียน แล้วก็ไอ้ที่เบื่อกินเยอะได้กลิ่นแล้วก็ยังเบื่อบ่อย ไอ้กลิ่นหอยแมลงภู่มืด สมัยนั้นใช้หม้อดินไม่ว่าจะแกงต้มกลิ่นก็จะติด กลิ่นหอยแมลงภู่มืดจะติดหม้อ ปลาทุถูกเนี่ยก็ไม่เหนียวเหมือนปลาอื่น ผัดกับพริกมั่งต้มเค็มก็เบื่อบ้างได้เมื่อ ๆ เด็ก ๆ ก็วนอยู่เนี่ย อาหารการกินก็ไม่ค่อยมีอะไร เดียวนี้ไม่มีเนาะ อาจิมคนจีนจะขายมันต้ม มันเผือกหนึ่งมาเลย หาบไป ข้างหลังมีน้ำถ่วง ข้างหน้าก็มีอั้งโล่ เวลาอย่างมันหัวใหญ่จะซื้อ 10 ตังค์ ก็เอาเชือกเนี่ยผ่านะ ผ่ากลาง”

“อ้อเหมือนเวลาร้านข้าวต้มผ่าใจ”

“เออ เดียวนี้ไม่มีเนาะ แล้วไอ้ขนมคนจีน ขนมกุยช่าย ไม่ได้ทอดนะ นึ่ง ๆ แล้วก็ขนมด้วยสีเขียว ๆ เหนียวเชียวนะ แล้วก็เอาไอน้ำตาลเคี้ยวมิงาใส่ราดหน้า เอาไม้พายตัก เดียวนี้ไม่เห็นแล้ว มันก็ไม่อร่อยอะไร เออไอ้นี้ก็แปลกภาษาไทย คนจีนจะมีกระดังมีเชือกคล้องคอกขาย ปาท่องโก๋ แต่เค้าเรียก อี้จ่าก้วย คนไทยเรียกผัด อี้จ่าก้วย หรืออิวจ่าก้วยเนี่ย มีประวัตินะ คือไอ้แป้ง 2 ชั้นที่มาคิดแล้วทอดเนี่ย อี้หรืออิว แปลว่าน้ำมัน จาก้วย แปลว่า ข้าราชการที่โกงกิน คิดสินบนนะ แต่ภาษาจีนกลางออกเสียงว่า ซาไกว หรือแต่จิวว่า จาก้วย เสร็จแล้วคนจีนก็สาปแช่งให้คนตายโดยสมมติไอ้แป้งชั้นหนึ่งเป็นจ่าก้วย อันหนึ่งเป็นเมียติดกันแล้วทอด แล้วไอ้ปาท่องโก๋ คือขนมด้วยฟูแบบจีนนะ อันใหญ่แล้วก็ตัดเป็นชิ้น ทำไมคนไทยมาเรียกกลับกัน เนี่ยครูอ่านประวัติ งง ๆ เรียกปาท่องโก๋ ซึ่งเป็นแป้งนึ่งหวาน เหมือนขนมด้วยฟูว่า จาก้วย ไอ้จี้จ่าก้วยไปเรียก ปาท่องโก๋ ซึ่งแปลก เนี่ยภาษา อย่างคำว่าเกาเหลา ความหมายจริง ๆ มันแปลว่าหอยสูง แล้วกี้ที่ตึกสูงที่สุดตอน

นั่นเป็นศึก 7 ชั้นอยู่ที่เขาวราช จะมีอาหารจากเมืองจีน ถ้าภาษาไทยแปลว่า เนื้อขงหรืออะไรเนี่ย อืออ้อเนื้อลาว แต่มีขายที่หอสูง คนก็เรียกเกาเหลาซึ่งแปลว่าหอสูง เนี่ยภาษาไทยจะรับอะไรมา แปลก ๆ กลับมาเรื่องที่ว่านี้

ก็ลำบากอยู่พัก ตอนหลังที่แม่ย้ายไปอยู่บ้านย่า พ่อก็มาเยี่ยมย่าตอนนั้นเค้าก็เลิกกับเมีย น้อยแล้ว ดั้งคงไม่มีด้วยเพราะขับรถประเภทดีเซล แบบปัจจุบันที่หัวรถจักร สงครามรถจักรถูก ระเบิดหมด มีแต่รถจักรไอน้ำ ดีเซลจะมีเฉพาะที่หัวลำโพง ไอน้ำนี่จะมีต่างจังหวัด เสร็จแล้วถ้าอยู่ รถดีเซลก็ไม่มีรถวิ่งเลขขอโอนไปโคราช เค้าขับรถไอน้ำได้ แต่ความเมาก็รถตรงข้างมาขึ้นชื่อ ลือชาเลย ตอนนี่เลยมาชวนแม่ย้ายไปโคราชด้วย ดิกันใหม่แล้วครูดตามเค้าไป แล้วก็มาลาออกที่วัด ดวงแข ก็มาเรียนประถม 1 ซ้ำ แหมมาอยู่แล้วยังตกใจเห็นภาพรถไฟไม่ได้ใช้ถ่านหิน ใช้น้ำมัน มันไม่เห็นทนไหวหรือ กองพื้นเป็นภูเขาเลากา เพราะมันต้องคัมไอน้ำให้รถไฟ ไม่ก็ 10 ปีเห็นเลย ปี 91 อยู่ ป. 1 จนจบ ป. 4 พอปี 95 ปู่ก็ว่าจะเป็นควายอยู่โคราชหรือให้มาอยู่กรุงเทพ ฯ ย่าครู ซึ่งไม่ค่อยชอบเพราะเป็นลูกเลี้ยงนะก็ไปค้าปู หาเรื่อง เสร็จแล้วก็ต้องมา ก็มาสอบเข้าวัดสระเกษ กลับสภาพเดิมก็ต้องซื้อน้ำหาละ 10 ดังก์ หาบมาบ้านย่า ชื่อของก็ยังไม่ถูกใจ ตอนนี่ก็เรียนดิชั้น ม. 1 - ม. 6 ได้ที่ 1 ที่ 2 สลับกัน แต่ ม. 4 จะมีวิชาเลขคณิตเริ่มแย้ ครูไม่ชอบคำนวณชอบแต่ทาง ภาษาไทย เสร็จแล้วก็จบ ม. 6 กิ่งพุทธกาล พ.ศ. 2500 จอมพล ป. จัดงานใหญ่มากที่สนามหลวง จอมพล ป. นี้ กิดกันในหลวงหลายเรื่องนะ พอดีครูอ่านของ ส. ศิวรักษ์ พอจะเสด็จเยี่ยมประชาชน ทั่วทุกภาคก็ไม่ให้ไป ให้ไปแค่หัวหิน เหมือนแก่งท่านหลายเรื่อง วัดพระแก้วเจียโทรมเลย ติดกับ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์จ๋าได้ว่าโทรมจนพังต้องเอาสังกะสีมุงแทนกระเบื้อง แล้วก็พอจัด 25 ศตวรรษ มี เหน้เรือ เรือหงส์ เรืออะไรไม่เคยเอามาใช้เลยตั้งแต่เปลี่ยนการปกครอง 2475 แล้วเชิญในหลวงมา เปิดงาน แต่ในหลวงคงไม่พอพระทัยหลายเรื่องก็เลยไม่เสด็จ พักอยู่ที่หัวหินจ๋าได้เลย พอปี 2500 จบ ม. 6 อยากเข้าเรียนอักษรศาสตร์ สมัยนั้นเค้าเรียกเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 1 กับ 2 เรียน 2 ปี สมัย พ่อเลี้ยงเค้าเรียก ม. 7 ม. 8 จะมี 2 แผนก เรียนอักษรศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ ก็อยากเข้าสวนกุหลาบ สมัยนั้นก็ไปเองทั้งนั้น ไม่มีใครพาไป พอไปสวนกุหลาบน้ำตาตก พอขึ้นไบจบเค้าว่าอายุเกินไม่รับ ครูก็เสียใจ ก็เลยเดินจากสวนกุหลาบมาวัดสามปลื้มก็จะมี บพิตรภิมุขเป็นอาชีวศึกษา ต้องเรียน 3 ปี จะเห็นว่าสายสามัญเรียน 2 ปีจบ ก็เข้ามาหาลัย แต่สายอาชีพเรียน 3 ปี แล้วก็ที่บพิตรภิมุขมี ภาษาต่างประเทศกับเลขานุการ ครูก็เข้าภาษาต่างประเทศ เรียนรุ่นนั้นภรรยาคุณสุเทพ วงศ์กำแหง คุณสุสคืออะไรเนี่ยเค้าเรียนเลขานุการ สวยแต่รู้สึกมีแผลเป็นที่แขน ครูเรียนก็ไม่ค่อยชอบเท่าไร เพราะมัธยมก็มุ่งขาสั้นพอสายนี้ต้องมุ่งขายาวแล้วก็วิชาที่ไม่ชอบคือพิมพ์ดีด พอมองแป้นปี่ก็ ถูกกาหัวกระดาดเลยให้ตกทันทีกับวิชาชาวเลข สมัยนั้นไม่มีเครื่องเทพเหมือนสมัยนี้ครูก็ว่ายาก ครูเรียนภาษาฝรั่งเศสตั้งแต่เรียนวัดสระเกษ ที่บพิตรจะมีภาคเช้า - บ่าย เทียงก็เลิกเรียนแล้ว แล้วก็ อาทิตย์ละ 2 วัน ต้องไปเรียน ร.ค. ที่วังสราญรมย์ พอว่างเพื่อนที่เรียนด้วยกันมักจะมาที่วัดอรุณ ฯ มานั่งอ่านหนังสือ สมัยนั้นจะมีสมัครสอบเตรียมอุดม จะยากมากไม่ว่าจะเป็น โรงเรียนอะไรต้อง

สอบข้อสอบกระทรวง ถ้าทำอย่างนี้ได้คะแนนเข้ามหาวิทยาลัยจะดีมาก เสร็จแล้วก็พิมพ์ค้อย ถ้าใครจะสมัครสอบต้องกวศวิชา ที่กวศวิชาตั้ง ๆ ก็เตรียมอุดม จะมีหนังสือย่อให้ทุกวิชา ค่าเรียน แพงครูก็น่าไม่มีตั้งค์ ก็ไปซื้อหนังสือที่เตรียมอุดม ๆ เค้าแจก แต่เป็นหนังสือเก่าขายที่สนามหลวง ตรงพระแม่ธรณีบีบมวยผม รวมข้อสอบ ก็มานั่งอ่านที่วัดอรุณ ๑ กับเพื่อน 2 - 3 คน เพื่อนที่สอบ ตอนหลังเป็นรองเลขาธิการสภาความมั่นคง แต่พอเรียนบพิตร ๑ ถึงปี 2 ก็สมัครสอบเตรียมอุดม แต่ความมั่นใจไม่ค่อยมีเพราะไม่ได้กวศวิชา ตอนสอบครูก็นั่งพักที่บ้านเพื่อนที่เป็นรองเลขาธิการ ๆ บ้านเค้ารวย ปรากฏว่าหายไปหลายวันไม่ได้บอกแม่ ๆ ก็ร้องไห้ เวลาประกาศผลเค้าก็จะ ประกาศที่วิทยุการศึกษา ครูก็ไม่ได้ฟังเช้าเพื่อนบอกว่าได้ เลยมาสอบเข้าอักษร ๑ เพื่อนครูก็เข้า รัฐศาสตร์ จุฬาฯ มาเรื่องเกี่ยวกับคนตรี

การศึกษาด้านดนตรีไทย

คนตรีนี้สมัยอยู่โคราชก็ชอบ หลักรัฐตรี ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง ขับร้องเนี่ยก็ให้ครูเป็น ดันเสียง ก็เลยชอบดนตรีไทย พอมาอยู่กรุงเทพ ๑ ใจแวบ ๆ จะเข้านาฏศิลป์ แต่อ่านระเบียบการ แล้วไม่เอา ใจก็ชอบอักษรศาสตร์ด้วย ช่วงอยู่วัดสระเกษชั ก ม. 2 ก็ไปซื้อซอจีนแถวสถานีตำรวจ พลับพลาไชย มันถูก ซออยู่จีนหย่องจะเป็นหอยแครงแล้วตัวซอเป็นไม้โมก แต่คันนี่นะ พอขึ้น เสียงไทยก็อโก่งแล้วไปซื้อโน้ตดุริยบรรณมาอ่านเองก็ไม่มีเป็นนะหัดเอง ตอนนั้นพ่อเลี้ยงเค้าไป บวช ครูก็มีปากเสียงกับย่าเค้าก็ไล่ ครูก็เลยไปอยู่วัดปทุมคงคา ระหว่างไปอยู่มีนักดนตรีไปบวชชื่อ ซ่อม นพหิรัญ ติโตนดีมากรู้สึกจะทำงานสามทหารขายน้ำมัน เคี้ยวนี้เปลี่ยนเป็น ป.ต.ท. ก็มีพวก มาเล่นดนตรี จำได้มี ครูฉลุวย จิยะจันทร์ ตอนนั้นท่านยังสาวมาสีซออยู่ ครูของครูเนี่ยชื่อจำลอง อิศ รางกูร ติโตน รามะนา แล้วก็มีครูทิพย์แหมถูกใจมากสีซอด้วงคู่กับครูฉลุวยต้องไปอ่านหนังสือ งานศพครูฉลุวย แล้วก็มีครูทิพย์อีกคนกินเหล้า นี้นอกเรื่องนะ คิดจะแข่งสีซอได้ สอนอยู่ราชินี เค้าก็ให้ออก เป็นเหตุให้คนสมัยก่อน ไม่อยากให้อ่านเรียนคนตรี

ก่อนจะเล่าต่อนะ นอกเรื่องแต่เป็นประโยชน์ ทำไมคนตรีไทยคนถึงไม่ยอมให้เรียน ตัว อย่างเนี่ยนะ คุณมนัส จันยง เป็นครูที่เพชรบุรีเล่นคนตรีเก่ง ก็ไปสอนลูกสาวเจ้าเมืองพระยาสุรพร รม ชื่อคุณอ้อม บุนนาค เค้าก็ไปรักกัน คุณอ้อมเนี่ยเรียน โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยซึ่งดังมาก ต้องหนี ตามกันมา ตอนหลังนี้คุณมนัสเป็นนักเขียนแล้วก็คิดเหล่าที่นี้เล่าถึงน้ำอ้อมต่อ

ที่บวชเป็นพระแต่ความเป็นนักดนตรี วันฉลองพระก็มานั่งตีโตน แล้วก็จำครูฉลุวยได้ แม่นกับครูขึ้น แล้วก็มาได้ยินเสียงออร์แกนที่ข้างวัดดวงแข ปกติครูเป็นคนไม่ค่อยกล้าจึกกลัว แต่ ใจความรักคนตรีขึ้น ไปหาบอกอยากเรียนคนตรี คนดีดออร์แกนเป็นนักร้อง ชื่อประเสริฐ มณีทอง เค้ามีบ้านอีกหลัง แล้วให้ครูของครูเนี่ยคือครูจำลอง อิศรางกูร เนี่ยมาอยู่ฟรีเลยได้เรียนกับครู เลย มาทูปกระปุกชื่อซอด้วงที่ร้านดุริยบรรณมา 200 บาท ครูจำลองเป็นครูคนแรก แต่ไม่ได้จบสาย นาฏศิลป์ ถ้าสายนี้เพลงแรกจะเป็นดับตันเพลงฉิ่ง นี่สายนอกก็ต่อเพลงแป๊ะเพลงแรก ท่านเป็นคน

โทมนะแต่ก็สี่ซอด้วง ไวโอลิน ก็ต่อกับครูได้ประมาณ 3 เพลง เพลงเป๊ะ สาลิกาชมเดือน สารถีสามชั้น จากนั้นครูก็ต้องย้ายบ้าน ตอนนี่ก็เริ่มห่าง แล้วเลยขาดตอน

พอดีเพื่อนที่วัดสระเกศเค้ามีแม่เลี้ยงเป็นหม่อมเจ้าชื่อศรีอัปสร วรวุฒิ เป็นเจ้าวังหน้าเป็นพระธิดาของพระปิ่นเกล้า ฯ หรือกรมพระราชวัง ฯ ก็ไม่รู้ มีครูมาสอนที่บ้านชื่อครูเจือ เสนียวงศ์ เป็นนักดนตรีมีชื่อมาสอนท่านหญิง ก็ชอบกันแล้วออกจากวัง ลาออกจากเจ้ามาระเหวร้อน สกุด เสนียวงศ์เค้ามีวงดนตรีชื่อเชชนะเสนี ต่อมาเปลี่ยนเป็นวงวัชรบรรเลง เป็นเครื่องสายผสมฆ้อง ออร์แกน ท่านหญิงก็เล่นอยู่วงนี้ เป็นลูกศิษย์ครู โองการ กลับขึ้นที่ปรังวงนี้ ท่านก็มีเมตตาพาครูมาฝากครูโองการ บ้านครูโองการอยู่ระหว่างวัดสามพระยากับวัดสังเวชละแวกนักดนตรีใกล้บ้านดุริยประณีต ตรงข้ามเป็นบ้านครูเหนี่ยว ดุริยพันธุ์ ภรรยาคือครูเข้มซ้อยพี่สาวครูสุดจิตต์ ดุริยประณีต ตอนครูมาเรียน นฤพนธ์ ดุริยพันธุ์อายุซัก 14 - 15 หน้าตาดีเพราะจันครูกี้เป็นลูกศิษย์ครูโองการตั้งแต่วัดสระเกศจนมาบพิตรภิมุข ตอนนั้นครูมีคณะเครื่องสายชื่อว่า กลับขึ้น สมัยนั้นสปอนเซอร์ดนตรีไทยมี นำยาแก้หวัดอินเป็กไปบรรเลงที่วิทยุ 1 ปณ. อยู่เชิงสะพานพุทธ ฯ พอขยายสะพานเลยรื้อนำเสียดาย ถ้าบรรเลงที่วิทยุกระจายเสียงประเทศไทยก็ไม่ต้องหาสปอนเซอร์ครึ่งชั่วโมงก็ได้ 200 บาท วงนี้ที่สี่ซอด้วงก็มีลูกศิษย์ครูโองการนาฏศิลป์รุ่นแรก ชื่อประกอบ สุกข์มหกศุ น้ำกอบจะสี่ซอด้วง ไวโอลิน เป็นคนแต่งเพลงกระบี่ลีลา เถา เดือนนึงจะมีหนึงวิทฺยูเนี่ย จะซ้อมวันอาทิตย์ต่อเพลงที่บ้านครูโองการ ครูเด็กกว่าเพื่อนเลยช่วยครูกวาดเช็ดถู เหมือนทรายนี้เลยเป็นธรรมเนียม แต่ครูก็วานไปซื้อนูหรีที่นั่น ใบตองแห้งซีกก็ แถวเสาชิงช้าซื้อน้ำปลา ทหารเรือที่สนามหลวง แต่ครูจำลองบางที่ก็วานไปโรงจํานำ แล้วก็ตอนอยู่กับครูจำลองเวลาไปบรรเลงวิทยุสันติราชใกล้ ๆ วงปารุต นี้เล่าข้อนมาว่าด้วยเรื่องการรับใช้ครูไปเรียนก็ต้องมีกระเป๋าคู ซอด้วง ซอฮู้ ไวโอลิน โทน รำมะนา เอามากองไว้หน้าห้องเรียนเสร็จแล้วก็ขึ้นรถรางเอาไปวิทยุสันติราช ได้ค่าตีลิ่ง 5 - 6 บาท ตอนหลังมีรายการกล่อมนิทราครูให้ไปตีที่วิทยุยานเกราะ อู้ยตั้ง 3 ทุ่ม สีเพลงให้ต่อกันเล่นคนเดียว เค้าเรียกกล่อมนิทราได้ค่าตัว 30 - 40 บาท ถ้าครูโองการไป 1 ปณ. ค่าตัวถ้าครูรับ 200 บาท ก็จะแจกคนละ 20 ส่วนครูเด็กกว่าเพื่อนได้ 10 บาท เป็นอย่างนี้มาเรื่อยจนมาเข้าอักษร ฯ ก่อนเข้าครูเคยสอบที่ธรรมศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ครูสอบได้ที่ 2 ถัดมาใกล้ความฝันเข้ามาหน่อย คือ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร สอบเข้าเนี่ยจำได้ สถานที่สอบตรงโรงละครแห่งชาติ เมื่อก่อนยังไม่มี เป็นตึกกระทรวงคมนาคมซึ่งเป็นที่เรียนของช่างศิลป์ มีต้นมะขามใหญ่ ตอนสอบเข้าวิชาประวัติศาสตร์ หม่อมเจ้าสุภัทราดิศ ดิศกุลยังมาคุมเองท่านเป็นอาจารย์ แล้วก็ป็นข้าราชการกองโบราณคดีด้วย ตอนนั้น ม. ศิลปากร ขึ้นอยู่กับกรมศิลป ฯ นะ แล้วอธการก็คือนายชนิด อยู่โพธิ์ ปรากฏว่าสอบได้ครูตัดสินใจเอาโบราณคดีต้องจ่ายไป 500 กว่าบาท แพงมาก ดั้งครูกี้ไม่ค่อยมี จนจ่ายเสร็จแล้วถึงมาสอบอักษร ฯ ปรากฏว่าได้ กลับไปถามครูโองการ ฯ ก็บอกว่าจุฬา ฯ ดีกว่าก็เลยเอา ต้องทิ้ง 500 ไป ทองตอนนั้นบาทละ 400 ช่วงเรียนก็ใจหายใจกว่าเพราะพื้นเราไม่แน่น เราไม่ได้เรียนเตรียมอุดมมาโดยตรง อาชีวะก็ยังไม่จบ 3 ปี เงินก็

ไม่มี ตอนนั้นแม่ครูรับจ้างรีดผ้าก็ได้มาวันละ 10 บาท จนหลังนี้ลูกไม่ได้ สภาพเหมือนครูตอนสอนขอ ชัก 2 - 3 ชั่วโมงลูกก็จะล้มเลย ครูเลยต้องประหยัด เดินมาเรียนจากวัดดวงแขผ่านศาลเจ้าคนจีน ยังจำกลิ่นน้ำมันมะพร้าวได้ ก็เรียน คนตรีก็เรียนมาเรื่อยอยู่ปี 1 ก็มาเจอลูกสาวอาจารย์เจริญใจ ชื่อดวงใจ เลชะกุล แล้วก็เพื่อนชื่อ ดร.มาลีทัต พรหมทัตเมธีเป็นอาจารย์ที่ ม.ราม ฯ แล้วก็ลูกสาวคุณหญิงชื่น ชื่อมธุรส ชัยภัก ชื่อเล่นเดียว เป็นลูกคนเดียว นี่ละเพื่อนกลุ่มนี้ มาลีทัตเป็นเพื่อนกับลูกชายเจ้าคุณภูมิเสวิน เลขพูดผ่านมาลีทัตว่าอยากเรียนขอสามสาย ตอนนั้นไปซื้อมาแล้วหุบกะปุกมา 4,000 บาท ลูกบิดเป็นงา ตรงกลางเป็นถมเงิน เอามาสีเอง เหตุที่ชอบขอสามสายย้อนไป ตั้งแต่วัดปทุมคงคาแล้วไปเห็นครูฉลุยตอนนั้นจะมีงานฉลองรัฐธรรมนูญที่สวนลุมพินี วงดนตรีกรมโฆษณาการชื่อเดิมของกรมประชาสัมพันธ์ เห็นครูฉลุยสีสามสาย ครูระดี ดิฉจะเข้ โอ้ย ทำไมสามสายสวยจังเลย นั่งอยู่ข้างหน้ามีเพชรด้วย ข้อสำคัญคือเสียง เพราะชีวิตครูที่มันค่อนข้างจะเจ็บปวดเศร้า ๆ ก็เลยชอบเพลงเศร้า เป็นเหตุให้ชอบเพลงมอญ สามสายสีเพลงเศร้าจะเพราะ เสร็จแล้วไปเรียนบ้านครูโองการเห็นสามสายงามมีประวัติยาว สามสายคันนี้ เวลานั้นอยู่ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นขอของพระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล ทวนเป็นถมทอง คันเป็นงาครูก็ไปหยิบมา ครูคงโกรธ แต่ครูเป็นคนทีโกรธแล้วจะไม่พูด แต่ภรรยาพูดว่าเนี่ยไปจับขอเค้า พี่ต่อเค้าหวงไม่เหมือนสมัยนั้นจะบังคับให้เด็กจับขอ เลยต้องมานะเก็บตั้งค์ตัวเอง ก็ไม่เป็นคันชักไม่ถูกไปเล่นงานก็ถูกคนหมั่นไส้ด่า อย่าง ดร.อุทิศ เจ้าคุณภูมิ รุ่นเด็กก็หลานเจ้าคุณ ชื่อศิริพันธ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา คนสมัยก่อนไม่หนุนคนอย่างสมัยนี้ มาลีทัตก็ช่วยพูดสมัครตัวเป็นศิษย์เจ้าคุณ ฯ บ้านอยู่ตรงวัดราชาธิวาส ท่านก็ไม่เมตตาเท่าไรเพราะไม่ใช่ลูกศิษย์โดยตรง อย่างพี่อุดมเนี่ยเค้าตรง เพราะเรียนที่ มศว.ปทุมวัน ก็ต่อไป 2 - 3 เพลง มีสุรินทรานู ขับไม้บัณเฑาะว์ แล้วก็กาปิป้องปัด ตับตันเพลงฉิ่งนะ

ตอนนี้เจ้าคุณก็มีบรรเลงที่วิทยุคลื่นสั้น วันพฤหัสบดี ฯ 5 โมงครึ่ง ถึง 6 โมงเย็น ก็นั่งแท็กซี่จากจุฬาฯ 7 บาท เงินเดือนปริญญาตรีตอนนั้น 900 บาทเท่านั้นนะ ชื่อทองได้ 2 บาท ก้วยเดี่ยวสามละ 3 บาท ที่วิทยุนี้ก็จะมินิกคนตรี ก็คือครูโองการ ครูประเวช ครูประเวชตอนนั้นสอนที่ธรรมศาสตร์ เวลาครูมาลูกศิษย์ก็จะตามมาด้วย ที่ตามคนคือ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ถึงได้สนิทสนมกันมาครั้งบรมสมกัลป์ ช่วงนั้นจุฬา ฯ ยังไม่มีชุมนุมดนตรีไทย มีแต่อักษร ฯ เวลาถึงงานเอาป้ายไปติดตามต้นจามจุรี คนมือบอนจะมาลบ (สระอุ) ออก นั่นแหละเป็นเหตุให้ต้องแก้เป็นชมรมสมัยนั้นก็จะมิชุมนุมของอักษรศาสตร์กับครุศาสตร์ ก็เอา 2 วงมารวมกันนี่ก็เป็นปฐมเหตุเป็นรากเดิมของคนตรีไทยอุดมศึกษาไม่มีครูบาอาจารย์มาเกี่ยวข้อง นักศึกษาจัดกันเองตอนหลังเกษรเป็นเจ้าภาพแล้วจึงเริ่มเตาะเตาะเป็นคนตรีอุดมศึกษา ให้อสมัยนี้มันกลายเป็นทบวงจัดการ นี่ก็ประวัติคร่าว ๆ ของครู”

การทำงาน

เข้าทำงานที่วิทยาลัยนาฏศิลป์เป็นที่แรก ในตำแหน่งข้าราชการวิสามัญ โดยเป็นครูสอน วิชาภาษาอังกฤษ จากนั้นได้เดินทางไปสอนวิชาภาษาไทยที่กองทัพอากาศออสเตรเลีย ซานเมือง เมลเบิร์น รัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย ตอนนั้นครูเอาซองดำไปด้วย มีท่านทูตมาต้อนรับ หนังสือพิมพ์มาทำข่าว การไปออสเตรเลียทำให้ครูสามารถตั้งตัวได้ อยู่ที่นั่น 3 ปี ตอนนั้นอายุ 31 ปี เดินทางกลับมามีเงินเก็บ 128,000 บาท ก็มาซื้อบ้านเรือนไทยที่ ซอยอ่อนนุช 74 และกลับเข้ารับราชการสังกัดกรมศิลปากรอีกครั้ง โดยสอนหนังสือและดนตรีไทย ทำงานมา 2 หน้าที่ จนกระทั่งเกษียณ

ครูเป็นอาจารย์พิเศษในหลายสถาบันด้วยกัน เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การสืบทอดลูกศิษย์ของอาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี

รายชื่อลูกศิษย์ที่ได้เรียนชอด้วงกับอาจารย์เฉลิม ม่วงแพศรี

1. พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ
2. ภาณุพันธุ์ จันทะโก
3. มรุลดดา เจียบประเสริฐ
4. รังสีมา จันทรวงศ์
5. รัฐพร บัณฑิตย์
6. วินิดา พรหมบุตร
7. อุมพร เปลี่นสมัย
8. สุภากร สุทธิวิโรจน์
9. อรรณพ แสงแจ่ม
10. อลงกรณ์ นิลคำ
11. โฉมศรี ปลื้มใจ
12. กมลลัทธิน นวมคำลี
13. กิตติวัฒน์ เข็มวงศ์ทอง
14. ธนิตย์ คงกำเหนิด
15. จักริน จันทนภุมมะ
16. พงณิชา จันทรศิริ
17. รพีพรรณ กลิ่นแก้ว
18. จารุวัฒน์ นวลไข
19. นวลจันทร์ เฉลิมกิจไพศาล
20. เบญญาภา ทุมสงคราม

21. ปริพนธ์ เสถียรมาศ
22. สายใจ พุกประยูร
23. สิทธิพร โสภิน
24. สุกัญญา รัตนประทุม
25. ธवलธรรม ทองโชติ
26. ถนอมศักดิ์ รุ่งแสง
27. วิจิต ภัคศิริตัน
28. อนัน จันแจ่ม
29. ประพนธ์ ชูจำปา
30. พัชชา โคอินทร์
31. พัชรี ลาวิสัย
32. ศิริกัลยา ฉายเมฆ
33. กนกวรรณ เดชพละ
34. กัญญารัตน์ อนันอนุสิทธิ์
35. อารีย์ ทองมา
36. ชีรยุทธ หลักขำ (กิตตินภวัฒน์)
37. ชัยชนะ หินอ่อน
38. ชุตินาถ กันตะเพ็ชร
39. บุญส่ง ภาคีอรรณ
40. จักรพงษ์ กาลันแกร์
41. ปานจรี ดือนันต์ลาภ
42. ฐปนพร ผ่องแผ้ว
43. นัญจิรา ธิมาทา
44. เมธิ พันธุ์วราทร
45. ขสพรรณ เต็มเข้ม
46. สริฐา ธนรเวท
47. การะเกด จรเขตต์
48. นันธิดา ลิ้มเล็ก
49. วาสนา ไช้ไหม
50. ประทีป จงรัมย์
51. ณททัย เต็มบุญฤทธิกุล
52. จันทนา ดังก้อง

53. จุฬากุล มาเสถียรวงศ์
54. นัยนา กางทอง
55. ศิวาภรณ์ สันประเภท
56. เสาวลักษณ์ ชิ่งหาญ
57. เจนตา สุภาภรณ์
58. จาเร บ้านมอญ
59. รติกร บุญฤทธิ์
60. จุฬภรณ์ มาเสถียรวงศ์
61. วรศักดิ์รัตน์ หาญกล้า
62. วิไลพร ศรีรักษา
63. ภัทรา วิไลจิตต์
64. พวงทอง รุ่งมี
65. ใจรัก วงษ์วิไลย์
66. คดวงนภา สุขคุ้ม
67. ชาลี พงษ์เกตุ
68. ประทีป ทองอู่
69. วีรพล วงศาโรจน์
70. พรทิพย์ พรเจริญ
71. ระเบียบ สุดปาน
72. สุณิสา สราญชาติ

ประวัติ อาจารย์วรายศ สุขสายชล

คัดลอกจากเอกสารสัมภาษณ์ของนายวันชัย เอื้อจิตรเมศ

ครูวรายศ สุขสายชล เป็นบุตรของครูเขียน และแม่สะสม สุขสายชล ครอบครัวของครู มีอาชีพเป็นนักดนตรี อยู่ที่บางขุนศรี ธนบุรี ครูเกิดเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2488 ตอนเด็ก ๆ นั้น แม่ของครูตั้งชื่อว่า “มงคล” ครูเล่าให้ฟังว่า

“ตอนเด็ก ๆ ไม่สบายบ่อย จำได้ว่าปวดท้องมาก แม่ก็เลยเปลี่ยนชื่อเป็น จงกล คนโบราณ เขาเชื่อว่าชื่อที่ไม่เป็นมงคล ต้องเปลี่ยนเพราะจะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย”

ครูมีพี่น้องทั้งหมด 8 คน

“คนโตชื่อประสงค์ คนที่สองผู้หญิงชื่อไพเราะ คนที่สามชื่อลลิต คนที่สี่ชื่ออารีย์ คนที่ห้าชื่อพินิจ คนที่หกชื่อชาญ ผมคนที่เจ็ด คนสุดท้องชื่อไพลิน”

พี่น้องของครูทุกคนเป็นนักดนตรี ยกเว้นคนสุดท้อง

เมื่อวัยเด็กครูมีหน้าที่ตีฉิ่ง ตีฉาบในวงปี่พาทย์ของพ่อครู ครูเล่าว่า “ผมตีฉิ่งมาจนอายุ 15 - 16 ตีไหนว่าดู ตีฉิ่งมีอนึ่ง ตีฉาบมีอนึ่ง ยังหลับ” พ่อของครูเคยให้ครูหัดฆ้อง ครูบอกว่า “จำได้ว่าร้องไห้เลย มีความรู้สึกที่ไม่ชอบ” ครูบอกว่าชอบแต่เสียงฆ้อง ได้ยินเสียงฆ้องจากวิทยุข้างบ้าน ก็มักจะแอบฟัง

“ตอนอายุ 15 - 16 พ่อเอาขอมมา ลูกศิษย์พ่อยืมไป พ่อสีให้ฟัง ชอบเหลือเกิน แต่เทียบเสียง ซอล เร ก็เพราะแล้ว แต่เขายืมไปอีก พ่อเลยหาลู่อามาให้หัดแทนตอนอายุ 16 เริ่มต่อเพลงหมูก่อน แล้วก็ต่อเดี่ยว เพราะคุ้นอยู่แล้ว มีพญาโศก นกขมิ้น แจกมอญ สารถิ แต่ปวดครามเหลือเกิน ไม่รู้สาเหตุว่าเพราะอะไร ตอนหลังถึงรู้ว่ามีปัญหาที่ฟัน ก็เลิกเป่า”

ครั้งหนึ่งครูเคยเข้าประกวดเดี่ยวขลุ่ยเพลงนกขมิ้น ครูเล่าว่า “ได้ที่ 2 ตอนนั้นครูเทียบเป็นกรรมการ ผมเป่าเสียงมันปี๋ออกมาทีหนึ่ง ใจหายเลย”

เกี่ยวกับการเรียนซอด้วงนั้นครูเล่าว่า “พ่อเริ่มอายุ 17 ได้ซอคืนมา สีทั้งวันทั้งคืน ต่อเพลงกับพ่อ เพลงพราหมณ์ดีคนน้ำเต้า สองชั้น ให้ไถ่นิ้วแล้วก็เลี้ยงคันทัก จากนั้นก็เริ่มต่อโหมโรงต่าง ๆ เรื่อยไป” ครูพูดถึงพ่อของครูว่า “พ่อเป็นคนขยัน พอกลับจากงานก็มาซ้อมให้ผม ผมเล่นตั้งแต่เช้า พ่อจะกลับมาบ่าย ๆ ซ้อมเข้ามาให้กิน พอยุงกัด พ่อก็บีดยุงให้ พ่อต่อเพลงก็ไม่ช้า พ่อคิดหุอยู่” ครูเล่าว่า “พ่อเป็นคนมีสปิริต พ่อก็บอกตรง ๆ ว่าพ่อไม่ใช่คนซอ เรียนซอกับพ่อก็เอาดีไม่ได้หรอก”

“สีซออยู่ 1 ปีเต็ม ๆ แล้วต่อเดี่ยวอีก 9 เดือน สิบกว่าเพลง มีเพลงพญาโศก แจกมอญ ดอกไม้ไทร ม้าย่อง นกขมิ้น สารถิ ทะเย เชิดนอก พญาตรีภุ พญาสี่เสา พญาควรวุ ไม่ได้ต่ออาเฮีย พ่อหุคอยู่เหมือนกัน”

นอกจากเป่าขลุ่ยและสีซอด้วงแล้ว ครูยังสามารถตีฉิมได้อีกด้วย โดยครูเล่าว่า

“เป็นตะมอยที่นิ้วชี้มือซ้าย เลยสี่ซอไม่ได้อยู่ประมาณ 2 เดือน พ่อไปเอาจิมมาจากไหนดไม่รู้ เป็นจิมเก่า ต่อเพลงกับพ่อ เพลงแรกที่ต่อเพลงแป๊ะ แต่พ่อเค้าต่อเป็นทางเลขนะ ดีแบบแยก ๆ มีอ”

หลังจากนั้นครูก็ต่อเพลงโหมโรงโอบยเรศ และต่อเต๋ววงกขมั้น หลังจากต่อเพลงนกขมั้นจนอาการที่นิ้วก็เริ่มหาย จากนั้นพ่อของครูพาไปฝากเรียนซอกับครูจิตร เสนิษ์วงศ์ ณ อยุธยา เป็นครูซออยู่แถวบางกอกน้อย “เรียนกับครูจิตรได้ไม่กี่เดือน ทะแยต่อเต๋วเดี่ยวจบเลย”

ครูเรียนอยู่กับครูจิตรได้ไม่นาน พ่อของครูก็พาไปฝากกับครูหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้นคูริชชีวิน)

“ตอนนั้นผมอายุประมาณ 18 ปีกว่า ๆ เรียนกับครูหลวงนี่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างชีวิตผมกับซอ หลังจากที่พ่อพาไปฝาก เอ้าจัน ผัวขาว ของก้านลตามประเพณีกับท่าน ตอนแรกผมก็นึกว่าจะได้เรียนเพลงเดี่ยว คิดในใจตอนนั้นผมว่าผมเก่งแล้วจริง ๆ ท่านก็บอกให้สีให้ฟัง ผมก็เดี่ยวเพลงพญาโศกให้ฟัง ผมสีไปจนจบ ท่านก็พยักหน้าใช้เสียงในลำคอสี ๆ แล้วก็พูดว่า ต้องหัดใหม่หมด”

การเรียนซอกับครูหลวงไพเราะเสียงซอ ครูจะไปเรียนวันพุธกับวันเสาร์ วันละ 2 ชั่วโมง เรียนตัวต่อตัว มีข้อแม้ว่าถ้าไปแล้วมีคนอื่นอยู่ด้วย วันนั้นจะไม่มีการเรียนการสอน ครูเล่าถึงการเรียนกับครูหลวงไพเราะว่า

“ท่านให้นั่งลากคันชัก ไล่เสียงใหม่ ท่านสอนแปลก สอนการวางมือให้ เสียงให้ เอาอารมณ์ของความรู้สึกเป็นหลัก เอาหูเป็นหลัก หูคอยฟังว่าเพี้ยนหรือไม่ เมื่อเพี้ยนท่านก็ว่านี่นั่น ถ่างออกไป นี่นั่นตีบลงมา”

ครูเล่าเรื่องการเรียนเพลงเดี่ยวกับครูหลวงไพเราะว่า

“เวลาเรียนเพลงเดี่ยวกับครูหลวงนั้น ต้องใช้ผ้าเช็ดหน้าอุดซอ วันไหนจะเรียนเพลงเดี่ยวจะไม่ให้มีคนเลย แล้วท่านยังสั่งพ่อผมไว้ว่าอย่าเพิ่งไปเปิดเผยที่ไหนหรือให้ใครรู้ ต้องเจียรไนให้เป็นเพชรนำหนึ่งเสียดก่อนแล้วจึงเปิดเผย”

การต่อเพลงกับครูหลวงไพเราะนั้นครูเล่าว่า “ท่านต่อเพลงโหมโรงโอบยเรศ ต่อทางต่าง ๆ แล้ว ต่อเพลงเดี่ยว เพลงแรกคือทะแย”

ครูเล่าถึงเรื่องประกวดเดี่ยวซอด้วงว่า “ตอนอายุ 18 – 19 เคยประกวดเดี่ยวซอด้วงที่ช่อง 4 บางขุนพรหม เพลงนกขมั้น ได้รางวัลที่ 1 ได้ซอด้วงประกอบงา 1 คัน จากคุริชชีวิน แล้วก็ได้เงินมา 500 บาท ที่ 2 ชื่อคงศักดิ์¹ อยู่กรมศิลป์ ที่ 3 อาจารย์อรรวรรณ² อยู่จุฬา”

¹ คงศักดิ์ สุธิตานนท์

² อรรวรรณ บรรจงศิลป์

ด้านการศึกษานั้นครูเล่าว่า “จบ ม.ศ.3 อายุ 16 ไม่ได้เรียนต่อเพราะแม่ไม่มีเงิน ตอนนั้น สอบเรียนต่อที่สาธิตบ้านสมเด็จฯ ซิโนรส ตกหมุด ผมเรียนเก่งอยู่ ป. เดียวคือ ป. 1 เพราะตอนนั้น แม่สอนอ่านหนังสือพิมพ์เคลิเมนต์ คนอื่นอ่านไม่ได้แต่ผมอ่านได้ สอบได้ที่ 1 พามา ป. 2 ป. 3 เกโรงเรียน ม. 1 แม่พาไปฝากเข้าโรงเรียนวัดประสาธ”

ด้านการทำงานครูเล่าว่า “ตอนอายุ 19 เข้าทหารเรือตำแหน่งคนชอมมาตลอด ประมาณ เดือนตุลา 2505 ถึง 17” หลังจากนั้นครูลาออกจากกองดุริยางค์ทหารเรือ สาเหตุที่ลาออกนั้น ประกอบด้วยหลายสาเหตุ เช่นครูเล่าว่า

“ผมจะออกจากทหารเรือ เราไม่ได้รับความยุติธรรม ตอนนั้นที่จริงแล้วไม่ได้รับความเป็น ธรรม สอบจากง่าเอกเป็นพันจ่า” อีกสาเหตุหนึ่งครูบอกว่า “เพราะเบื่อชีวิตทหาร จะต้องมาอยู่เวร อยู่ยาม จะไปไหนก็รู้สึกลำบากต้องแต่งฟอร์มไป เราอยากจะได้ชุดพลเรือนไปข้างนอก”

ครูพูดต่อไปอีกว่า “ผมเป็นคนไม่ชอบศักดิ์นา หมายความว่า ผมชอบอะไรที่เสมอกัน สิ่งพวกนี้ก่อดันชีวิตผมมานาน อีกอย่างหนึ่งก็คือว่า คำพูดกับเราไม่เพราะ นายทหารเนี่ยคำพูดกับเรา มึงมาพาโว้ย เฮ้ย...อะไรอย่างนี้ เราต้องครับผม”

ครูสมรสกับนางมะลิ ตอนอายุ 20 ปี และมีบุตรด้วยกัน 3 คน คือ

1. ผู้ชายชื่ออุบล
2. ผู้หญิงชื่อกมลรัตน์
3. ผู้ชายชื่อวัชร

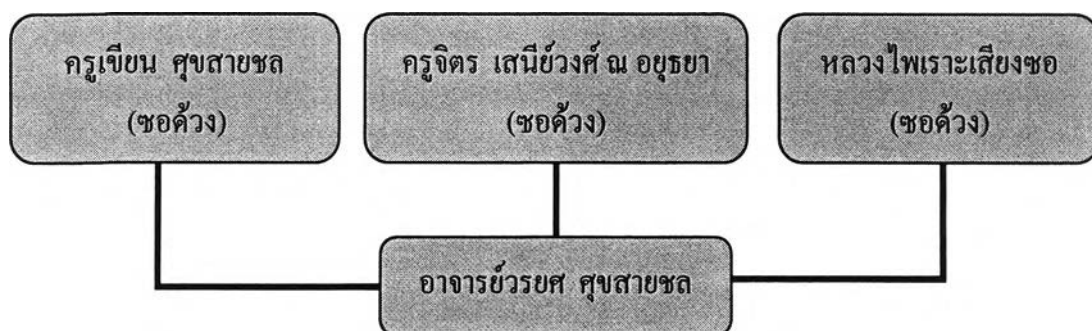
จากนั้นครูกับภรรยาแยกทางกัน และหลังจากที่ครูออกจากกองดุริยางค์ทหารเรือ ครูได้ ปริญญาโทของครูว่าจะทำงานที่โรงเหล้า (โรงงานสุราบางยี่ขัน) พ่อของครูก็ได้ปรึกษากับ หัวหน้าหมวดดนตรีที่โรงเหล้า ครูจึงเข้าทำงานที่โรงเหล้าในปลายปี 2517 โดยทำหน้าที่คนชอดัง บรรเลงตามงานที่โรงงานจัดให้ทั้งภายในและภายนอก และนอกจากนั้นยังอัดเสียงตามสถานีวิทยุ ต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุศึกษา วิทยุ อ.ส. และวิทยุ 1 ป.ณ. ครู ทำงานอยู่ที่โรงเหล้าจนถึงปี 2529 ได้เกิดการประมูลโรงงานและเปลี่ยนผู้บริหารใหม่มีนโยบาย คุลคนงานที่ทำงานไม่ถึง 5 ปีออก และหนึ่งในจำนวนนั้นก็คือพี่อารีย์ พี่ชายของครูที่ครูเป็นผู้ ชักชวนมาอยู่ด้วยกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ครูลาออกจากที่นั่น โดยครูเล่าเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า

“ผมสงสารพี่อารีย์จับใจ ผมก็เลยออกมาเป็นเพื่อนเค้าด้วย ทั้ง ๆ ที่ผมไม่มีโครงการอะไร ทั้งนั้น ไม่มีอะไรทั้งนั้นออกมาคือ ๆ”

หลังจากออกจากโรงเหล้าได้ไม่นาน ครูก็มาเป็นอาจารย์พิเศษสอนเครื่องสายที่วิทยาลัย ครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในระหว่างนั้นอาจารย์สุคาร์ดิน์ ชาญเลขา ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำภาค วิชาดนตรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ชักชวนให้ครูเรียนต่อ ครูจึงตัดสินใจสอบเทียบและ เรียนต่อเอกดนตรี วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จนจบปริญญาตรี

ในระยะหลังครูเริ่มหันมารับงานบรรเลงดนตรีไทยตามโรงแรมต่าง ๆ ช่วงแรก ๆ ครูต้องไปบรรเลงเอง พอเริ่มมีหลายแห่งขึ้นครูก็หานักดนตรีมาบรรเลงโดยที่ครูไม่ต้องลงไปบรรเลงเอง เพียงแต่ไปตรวจดูความเรียบร้อย จนปัจจุบันครูรับงานโรงแรมไว้หลายแห่งและเปิดโรงเรียนสอนดนตรีไทยชื่อ “ตักศิลา” ในศูนย์การค้าหลายแห่ง เช่น เดอะมอลล์บางแค แฟชั่นไอส์แลนด์ (รามอินทรา) เซ็นทรัล (รามอินทรา) เป็นต้น

การสืบทอดลูกศิษย์ของอาจารย์วรยศ ศุขสายชล

รายชื่อลูกศิษย์ที่ได้เรียนชอด้วงกับอาจารย์วรยศ ศุขสายชล

1. ชีระ ภู่มณี
2. เลอเกียรติ มหาวินิจฉัยมนตรี
3. พุดินัย หาญกล้า
4. ชีระ แถบสิงห์
5. วันชัย เอื้อจิตรเมศ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายรัช ศรีสุภจินดารัตน์ เกิดวันจันทร์ที่ 10 มีนาคม พุทธศักราช 2518 สำเร็จ การศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดเทพศิลา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีที่ ภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาในปีพุทธศักราช 2540 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทยที่คณะ ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2545

